

Η ΦΡΕΓΑΤΑ ΓΥΡΙΣΕ!

ΚΑΙ ΕΦΕΡΕ ΤΡΟΠΟΥΣ ΝΑ ΜΙΛΗΣΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΗΣ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΙΣΧΥΟΣ

Αναμφίβολα εξαιτίας της πανελλήνιας ενασχόλησης με την αλληλεγγύη στους Παλαιστίνιους, η αποστολή της ελληνικής φρεγάτας Ύδρα στον κόλπο του Άντεν πέρασε κάπως απαρατήρητη. Εντάξει βέβαια, τα τεχνικά τα ξέρουμε. Η φρεγάτα ξεκίνησε στις 26 του Φλεβάρη και επέστρεψε στις 5 του Ιούνη, μετά από 4 μήνες. Κουβαλούσε «198 ετοιμοπόλεμα στελέχη του πολεμικού ναυτικού». Είχε «βασική αποστολή -στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής επιχείρησης «Ασπίδες»- την προστασία της διεθνούς ναυσιπλοΐας έναντι της ασύμμετρης απειλής (...) από τους αντάρτες Χούθι της Υεμένης».¹

Πέρα από τα τεχνικά όμως, υπάρχουν και άλλα ερωτήματα που θα έπρεπε να βασανίζουν, όχι μόνο τους αντιεξουσιαστές, αλλά κάθε δημοκρατικό πολίτη. Μερικά έχουν ήδη τεθεί από μαχόμενους δημοσιογράφους, όπως ο Πάρις Καρβουνόπουλος. Ο Καρβουνόπουλος, από τις 12 του Απρίλη, μόλις δύο εβδομάδες έπειτα από την αναχώρηση της φρεγάτας, κατέθεσε ένα άρθρο όπου «ο εξοπλισμός της φρεγάτας με anti-drone συστήματα» παρουσιαζόταν ως έργο κάποιου «Αναστάσιου Αγγελόπουλου της εταιρείας A.B.A electronics». Αυτός ο κύριος Αγγελόπουλος παρουσιαζόταν ως κολλητός του Μιχάλη Χρυσοχοΐδη, ως ιδιοκτήτης πειρατικού τηλεοπτικού σταθμού που επί δύο χρόνια (1988-1989) έπαιζε «ταινίες πορνό» πάνω στη συχνότητα της EPT 2, και ως παλιός φίλος του Χρήστου Μαυρίκη, γνωστού υποκλοπέα της δεκαετίας του '90. Πάνω απ' όλα εμφανιζόταν ως άνθρωπος που κατά βάση φτιάχνει ηλεκτρονικά συστήματα στο γκαράζ του, συνεπώς εντελώς ακατάλληλος για να εξοπλίσει μια ελληνική φρεγάτα που ετοιμάζεται για πιθανή «αποστολή αυτοκτονίας στην Ερυθρά Θάλασσα».²

Πέρα από αυτό το πατριωτικό ενδιαφέρον, που αναμφίβολα προερχόταν από τους παραμελημένους ανταγωνιστές του κυρίου Αγγελόπουλου και του κυρίου Χρυσοχοΐδη, ο μαχόμενος Καρβουνόπουλος σημείωνε και επιπλέον «μεγάλα ερωτήματα», που ήταν και πιο πολιτικά. «Με ποια εχέγγυα αποφασίστηκε να συμμετέχει η Ελλάδα σε μια επικίνδυνη αποστολή; Πώς αποφασίστηκε τόσο γρήγορα και χωρίς να υπάρχει οποιαδήποτε πίεση από κανέναν να στείλουμε ένα γηρασμένο πολεμικό πλοίο σε μια αποστολή όπου κυριαρχούν απειλές νέας και φθηνής τεχνολογίας; Πώς είναι δυνατόν μετά το θανατηφόρο φιάσκο της Λιβύης (...);».

Και εδώ μπορούμε να προσθέσουμε: πώς είναι δυνατόν γκοτζάμ ελληνική φρεγάτα να φεύγει για αποστολή εκτός επικράτειας εν τω μέσω σκληρής δημοκρατικής κριτικής, εκ των ανταγωνιστών προμηθευτών εκπορευόμενης; Πατί η Ελλάδα συμμετείχε στην «επιχείρηση Aspides» και όχι στην επιχείρηση των Αμερικάνων; Ποιος ήταν ο ρόλος της φρεγάτας εκεί που ήταν; Πόσο καλά τα πήγε; Και ποια διδάγματα αποκόμισε το ελληνικό κράτος από το εγχείρημα;

Και τώρα που τα θέσαμε, αντίθετα από τους μαχόμενους δημοσιογράφους, σκεφτόμαστε και να τα απαντήσουμε.

Η ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΗΣ ΙΣΧΥΟΣ

Που λέτε, αυτό που έκανε το ελληνικό κράτος στην Ερυθρά Θάλασσα και στη Λιβύη, στην κρατική γλώσσα λέγεται «προβολή της ισχύος». Πάει να πει, είσαι κράτος, παίρνεις τη στρατιωτική σου ισχύ και την κουβαλάς να ασκηθεί εκτός των συνόρων της επικράτειας, σαν περιστεριώτης που αποφασίζει να πάει Κολωνό για καφέ. Αλλά η προβολή της ισχύος είναι δύσκολο πράγμα. Οι Αμερικάνοι για παράδειγμα, που είναι οι ειδήμονες του τομέα, εξηγούν ότι για να μπορούν να διατηρούν επτά αεροπλανοφόρα στις θάλασσες του πλανήτη,

Η ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΠΛΕΥΡΑ

Ο κυβερνήτης της φρεγάτας Ύδρα, Αντιπλοίαρχος Δρούγκας, αλύγιστος κι αζούριστος υπό το βάρος των ευθυνών του. Το φινιστρίνι/φωτοστέφανο είναι κάπως υπερβολικά κραυγαλέα προσπάθεια αγιοποίησης, αλλά είπαμε: στις πρώτες προσπάθειες προβολής ισχύος όλοι εξασκούνται· ακόμη και ο φωτογράφος.

αναγκάζονται να συντηρούν περίπου είκοσι. Η αναλογία ένα προς τρία προκύπτει κάπως μπακαλίστικα αν σκεφτεί κανείς: ένα αεροπλανοφόρο βρίσκεται επιτόπου, ένα επιστρέφει, και ένα πραγματοποιεί εργασίες συντήρησης, ξεκουράζει το πλήρωμα και ανεφοδιάζεται σε κάποια βάση.

Το ελληνικό κράτος προσπάθησε να κάνει κάτι ανάλογο, αν και σε κλίμακα μπουνζιά, που λέει κι ένας σύντροφος. Το πράγμα δεν πήγε όπως στη Λιβύη, αλλά δεν πήγε και τέλεια. Από τη μια η φρεγάτα Ύδρα επέστρεψε από την αποστολή «στις αρχές Ιουνίου και όχι στο τέλος Ιουλίου όπως ήταν ο αρχικός προγραμματισμός».³ Από την άλλη, η φρεγάτα Ύδρα δεν αντικαταστάθηκε άμεσα. Η φρεγάτα Ψαρά, που θα την αντικαθιστούσε, έφυγε στις 19 Ιουνίου γιατί πρώτα έπρεπε να «εγκατασταθούν και να δοκιμαστούν με επιτυχία όλα τα ηλεκτρονικά συστήματα που μετέφερε η φρεγάτα Ύδρα».⁴ Χρειάστηκε δηλαδή να τα ξεβιδώσουν, να τα κουβαλήσουν και να τα ξαναβιδώσουν.

Τα αίτια του πρόωγου επαναπατρισμού έχουν το ενδιαφέρον τους. Από τη μια έχουμε την ανάγκη αντιμετώπισης ενός άγνωστου εχθρικού περιβάλλοντος. Ο «Α' μηχανικός» της Ύδρας επισημαίνει ότι «οι συνθήκες εκεί κάτω είναι πολύ δύσκολες, οι συνθήκες περιβάλλοντος εννοώ (...). Το πλοίο επιβαρύνεται πάρα πολύ. Όλα τα μηχανήματα. Από τη ζεστή θάλασσα, από τη ζεστή ατμόσφαιρα, από την υγρασία. Όλα αυτά παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην απόδοση των συστημάτων». Εκτός από τα «συστήματα» βέβαια, υπάρχει και το έμπυχο δυναμικό που βράζει στις λαμαρίνες ενώ «σκέφτεται τους δικούς του». Ο κυβερνήτης της φρεγάτας τονίζει ότι «είχαμε επικοινωνία σε καθημερινή βάση με τους δικούς μας» και εννοεί τηλέφωνα.⁵ Αλλά στην περίπτωση της προβολής ισχύος τα καθημερινά τηλέφωνα στο σπίτι δεν είναι η καλύτερη ιδέα. Το τηλέφωνο φέρνει τους караβανάδες σε επαφή με προβλήματα που δεν θα έπρεπε να τους απασχολούν – το παιδί που τα σκάτωσε στις πανελλήνιες, ο σκύλος που ψόφησε, η σύζυγος που τους παράτησε, το χωράφι που πήρε φωτιά.

ΤΟ ΕΧΘΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Αυτή η φωτογραφία συνοδεύει ασχολίαστα το ρεπορτάζ της εφημερίδας *Το Βήμα*. Όπως βλέπετε, το εχθρικό περιβάλλον της Ερυθράς Θάλασσας είχε τις επιπτώσεις του. Ή αυτό, ή η φρεγάτα έφαγε πύραυλο και δεν μας το λένε.

Το συνολικό αποτέλεσμα ήταν συζητήσιμο. Από τη μια ο κυβερνήτης της φρεγάτας υμνούσε το «ηθικόν ακμαιότατον». Από την άλλη, πέντε ημέρες έπειτα από την επιστροφή, οι γκρίνιες των παλαβωμένων υφισταμένων του τροφοδοτούσαν ρεπορτάζ παρόμοιας προέλευσης και κριτικού πνεύματος με την πρωτοπόρο συνεισφορά του κυρίου Καρβουνόπουλου. Εκεί μαθαίναμε ότι οι Έλληνες θαλασσοκαρβανάδες είχαν «επιστρέψει από την κόλαση», ή από «αποστολή αυτοκτονίας». ⁶ Γιατί τα «εχθρικά drones που διαρκώς πετούσαν πάνω από την ελληνική φρεγάτα δεν μπορούσαν να αντιμετωπιστούν από τα απαρχαιομένα πυροβόλα Phalanx με αποτέλεσμα να επιχειρούν να τα καταρρίψουν οι ΟΥΚάδες με τον οπλισμό τους σαν να κυνηγάνε κοτσούφια». Κολασμένη ζέστη, μαύρη νύχτα, φωτάκια που ίπτανται μυστηριωδώς και λάθος συναγερμοί. Αποτυχία στις πανελλήνιες Ένταση. Το αποκορύφωμα ήταν στις 19 Μαΐου όταν ένας πύραυλος των Χούθι εξερράγη «μόλις 150 μέτρα από τη φρεγάτα (...) προκαλώντας μεγάλο κυματισμό και ισχυρότατους κλυδωνισμούς». Το συντονιστικό κέντρο επιχειρήσεων της Λάρισας «ειδοποίησε τον κυβερνήτη της φρεγάτας για την εκτόξευση του πυραύλου ένα λεπτό αφού αυτός είχε ήδη εκραγεί». Ο πύραυλος, οι «κλυδωνισμοί» και η κατόπιν εορτής προειδοποίηση δεν έκαναν θαύματα με το ηθικό: «δέκα στελέχη του πληρώματος αιτήθηκαν τον άμεσο επαναπατρισμό τους. (...) Αυτός ήταν και ο λόγος που η φρεγάτα επέστρεψε πρόωρα». ⁷ Όντως, η φρεγάτα επέστρεψε δύο εβδομάδες μετά από το πυραυλικό επεισόδιο. Γιατί σάπιζε - και αυτή, και τα ηλεκτρονικά της, και οι σχέσεις του πληρώματος με την ηγεσία και αναμεταξύ τους.

Ο αρχηγός ΓΕΕΘΑ ανησύχησε με όλα τούτα. Κάλεσε «τα 205 μέλη του πληρώματος (...) σε μια προσπάθεια να κατευνάσει τα πνεύματα και να σταματήσουν οι διαρροές στον τύπο». Τα πνεύματα δεν κατευνάστηκαν και οι διαρροές στον τύπο συνεχίστηκαν. Όσα ειπώθηκαν στη συνάντηση μεταφέρθηκαν χαρτί και καλαμάρι στους ίδιους δημοσιογράφους που έγραφαν και τα υπόλοιπα δυσφημιστικά ρεπορτάζ. Την άλλη μέρα είχαν (προφανώς επιλεκτικά) αναρτηθεί στο Internet ώστε να ενημερωθούμε κι εμείς οι αντιεξουσιαστές. ⁸

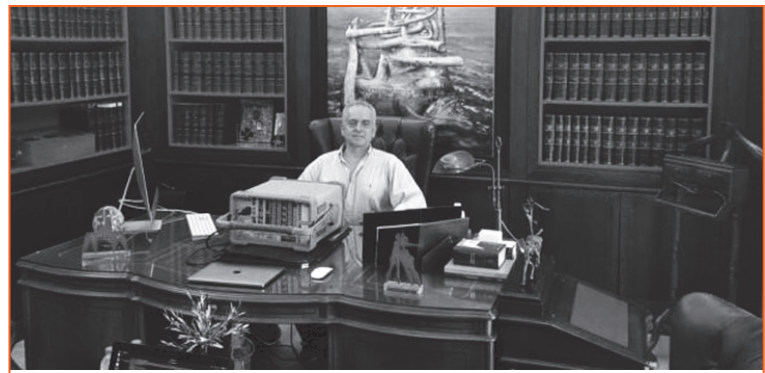
Τα λέμε όλα αυτά γιατί έχουν την πλάκα τους. Αλλά η πλάκα δεν πρέπει να μας αποσπά από άλλα σημαντικότερα.

ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΗΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΙΣΧΥΟΣ

Από τη σύγκρουση στη Γάζα και μετά παρακολουθούμε τις πρόσφατες περπέτειες του ελληνικού κράτους στον Παγκόσμιο Πόλεμο. Έχουμε υποστηρίξει ότι πρέπει να πάψουμε να εστιάζουμε αποκλειστικά στις ελληνικές αντιτουρκι-

κές προδιαθέσεις και να εννοήσουμε την Ελλάδα όπως εννοεί τον εαυτό της: ως κράτος στην πρώτη γραμμή ενός παγκοσμίου πολέμου. ⁹ Έχουμε επίσης υποστηρίξει ότι η υπόθεση «Χούθι» είναι μια προσπάθεια του κράτους των ΗΠΑ να κλείσει τους θαλάσσιους δρόμους για τα εμπορεύματα άλλων κρατών αυξάνοντας τις τιμές της ενέργειας, και ότι το ελληνικό κράτος δεν είναι καθόλου χαρούμενο με αυτού του είδους τις αμερικανοϊσραηλινές πρωτοβουλίες. ¹⁰ Αυτές οι γνώμες μάς επιτρέπουν να μιλάμε για τα σχέδια του ελληνικού κράτους. Επίσης επαληθεύονται από τα πάθη της φρεγάτας Ύδρα.

Λοιπόν, για να επιστρέψουμε στις ερωτήσεις του κυρίου Καρβουνόπουλου, το ελληνικό κράτος προσπαθεί να προβάλλει την ισχύ του σε μέτωπα του παγκοσμίου πολέμου, όπως στη Λιβύη και την Ερυθρά Θάλασσα, για δύο ειδών λόγους. Από τη μια έχουμε λόγους στρατηγικής φύσεως: η εξέλιξη του παγκοσμίου πολέμου δείχνει ότι τέτοιες αποστολές θα είναι όλο και πιο αναγκαίες στο μέλλον. Οπότε η ίδια τους η διεξαγωγή χρησιμεύει ως πολύτιμο πείραμα. Όλα δοκιμάζονται: η καταπόνηση του εξοπλισμού λόγω εχθρικού περιβάλλοντος, η διανοητική αντοχή του πληρώματος και οι τρόποι διατήρησης της πειθαρχίας, οι

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

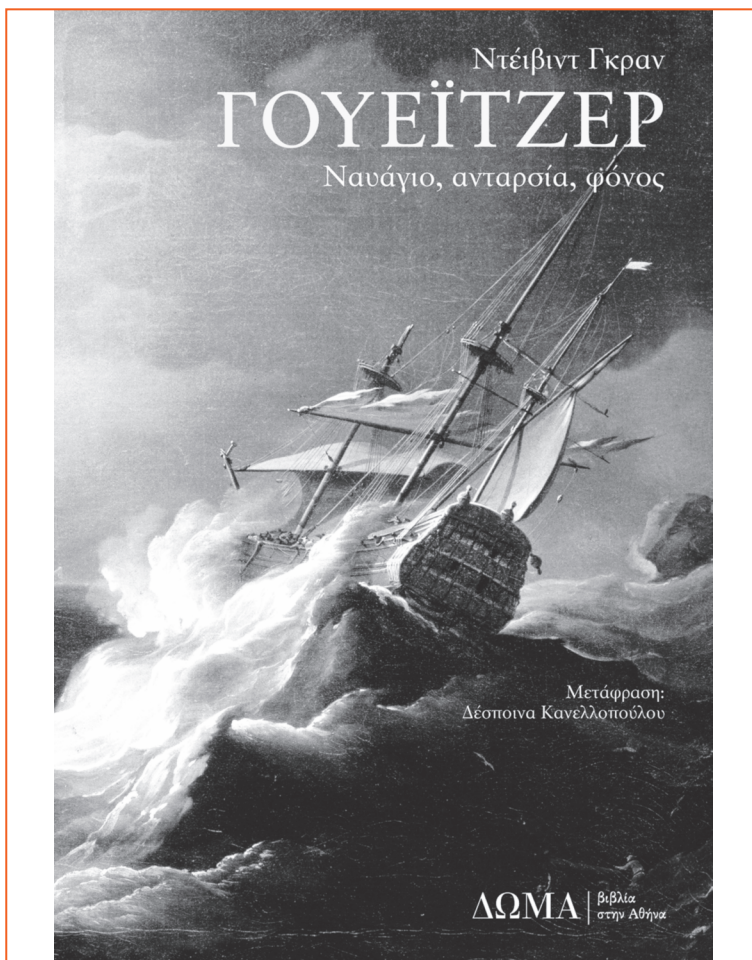
Ο κύριος Αγγελόπουλος, αμφιλεγόμενος προμηθευτής anti-drone συστημάτων για φρεγάτες του ελληνικού πολεμικού ναυτικού ποζάρει στο γραφείο του Μιχάλη Χρυσοχοϊδη «τότε που ήταν Υπουργός Υγείας».

διαρροές προς τον τύπο και το μαγείρεμα αντικρουόμενων συμφερόντων μέσω του δημόσιου λόγου. Η εξοικείωση του «ελληνικού λαού» με τις αποστολές εκτός έδρας, με την ανθρώπινη πλευρά των φονιάδων και με τον αναγκαίο εξοπλισμό, δεν είναι καθόλου δευτερεύουσα, και είναι το πιο ωφέλιμο χαρακτηριστικό της διαδικτυακής γκρίνιας περί «διαφθοράς». Πράγματι, μετά από όλα αυτά, ο καλός υπουργός Άμυνας μπορεί με άνεση να σημειώνει ότι «βλέπουμε τις δαπάνες στην άμυνα να ξεπερνούν και το 4% ως όριο, ως εισιτήριο προς την επιβίωση». Όπως τα λένε οι εντεταλμένοι, οι νέες φρεγάτες που δεν θα παθαίνουν τέτοια πράγματα, μαζί με τα F-35, «θα οδηγήσουν τις αμυντικές δαπάνες σε ύψος που καμία χώρα του NATO (πλην των ΗΠΑ) δεν μπορεί να ανταγωνιστεί» - τα λένε λες και πρόκειται για κάποιου είδους παγκόσμια διάκριση που αντισταθμίζει την πορεία της Τουρκίας στο Ευρωπαϊκό Πρωτάθλημα Ποδοσφαίρου. ¹¹

Αλλά το πιο ενδιαφέρον ερώτημα αφορά (α) τους λόγους για τους οποίους η ελληνική προβολή ισχύος έχει καταστεί αναγκαία και β) τους άμεσους στόχους της. Εδώ τα πράγματα είναι όπως αναμένεται εντελώς θολά, αλλά θα παραστήσουμε ότι ξέρουμε ακριβώς για την οικονομία του πράγματος. Λοιπόν: Αν πιστέψουμε τους Έλληνες, «η Ελλάδα (...) αποτελεί τη μοναδική χώρα που μαζί με την Ιταλία υποστηρίζουν σθεναρά τις *Aspides*». ¹² Ο αρχικός στόχος της αποστολής ήταν να φτάσει στα δέκα πλοία, «φαίνεται όμως ότι [αυτό] δεν μπορεί να επιτευχθεί καθώς αρκετές είναι οι χώρες της Ε.Ε οι οποίες δεν δείχνουν διάθεση συμμετοχής». ¹³

Την ίδια στιγμή που «οι Ευρωπαίοι» αποδεικνύονται ανάξιοι εμπιστοσύνης, οι Αμερικανοί αποδεικνύονται μάλλον εχθρικοί. Όπως είδαμε, η φρεγάτα Ύδρα απο-

ΑΡΧΑΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΙΣΧΥΟΣ

Μιας και πιάσαμε το ζήτημα, ας σημειώσουμε ότι η προβολή ισχύος αντιμετωπίζει τα ίδια προβλήματα από τον 17ο αιώνα έως σήμερα. Συγκεκριμένα, τα πλοία της Βρετανικής Αυτοκρατορίας, μέχρι να φτάσουν στον Ειρηνικό Ωκεανό είχαν ήδη σαπίσει, τόσο ως ξύλα όσο και ως πλήρωμα. Τα ξύλα αντικαθίσταντο από ομάδα μαραγκών που απαραίτητα συνόδευε κάθε πλοίο με δυνατότητες που έφταναν έως και την αντικατάσταση καταρτιού. Το σάπισμα του πληρώματος από την άλλη, κατέληγε είτε σε επιτυχημένη ανταρσία και καριέρα πειρατή, είτε σε δημόσιες εκτελέσεις και κρέμασμα πτωμάτων από τα κατάρτια. Σε περίπτωση που το πλοίο επέστρεφε, ο κυβερνήτης του αγιοποιούνταν μέσω συντονισμένης εκστρατείας στον τύπο. Όλα αυτά περιλαμβάνονται στο βιβλίο με τίτλο *Γουέιτζερ: Ναυάγιο Ανταρσία, Φόνος* που σας συστήσαμε και πρόσφατα, και παραμένει εξαιρετικός οδηγός για όποιον ασχολείται με την τεχνολογική του ιμπεριαλισμού. Το υπενθυμίζουμε τώρα που έρχεται καλοκαιράκι και όλοι ετοιμαζόμαστε για... Τέλος πάντων, ό,τι κι αν είναι να κάνετε, διακοπές, σεζόν, πυρομετεωρολογικές παρατηρήσεις, πάρτε μαζί σας αυτό το βιβλίο. Γιατί παραμένει επίκαιρο. Ας πούμε στα όσα προηγήθηκαν, μας καθοδήγησε για να εστιάσουμε στους τρόπους σαπίσματος της φρεγάτας Ύδρα, και αναμφίβολα θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για τη φρεγάτα Ψαρά.

χώρησε στις αρχές Ιούνη για να μη βουλιάξει, και δεν αντικαταστάθηκε από την επόμενη τουλάχιστον έως τις 20 Ιουνίου. Καθώς οι ελληνικές δυνατότητες έδειχναν τα όριά τους, στις 13 Ιουνίου, το ελληνόκτητο φορτηγό Tutor σημαίας Λιβερίας δέχτηκε «διπλή επίθεση από αέρος και θαλάσσης» και βούλιαξε. Τα ελληνικά μέσα φρόντισαν να ενημερώσουν ότι το σημείο της επίθεσης «βρισκόταν εκτός περιοχής ευθύνης της επιχείρησης Ασπίδες», δηλαδή εντός της περιοχής ευθύνης των Αμερικάνων.¹⁴ Το κρατικό ραδιόφωνο τα έλεγε πιο έξω

από τα δόντια: «οι φιλιππινέζοι ναυτικοί διασώθηκαν από αμερικανικό πολεμικό – εντύπωση προκαλεί το γιατί αυτό το πολεμικό δεν προστάτευσε το ίδιο το πλοίο. Πάντως το συμβάν θα κάνει όσους επιμένουν να χρησιμοποιούν τη Διώρυγα του Σουέζ να το ξανασκεφτούν».¹⁵

Πράγματι, το ξανασκέφτονται. Λίγες ημέρες αργότερα, άλλο ελληνόκτητο πλοίο δέχτηκε τέσσερις διαδοχικές επιθέσεις. Με την ευκαιρία, μάθαμε ότι «σύμφωνα με διεθνείς αναλυτές, η συνολική συμφόρηση σε εμπορευματοκιβώτια βρίσκεται σε υψηλό 18 μηνών».¹⁶

Το ελληνικό κράτος συμμετείχε στην «επιχείρηση Ασπίδες» και όχι στην αντίστοιχη αμερικανική, γιατί δεν εμπιστεύεται τους Αμερικανούς. Το ελληνικό κράτος υπονοεί ότι η «αμερικανική προστασία της παγκόσμιας ναυτιλίας» είναι επιλεκτική: επιτρέπει τη διέλευση κάποιων πλοίων αναλόγως εθνικότητας και αφήνει τα υπόλοιπα να δέχονται επίθεση. Στις προνομιοχες εθνικότητες δεν περιλαμβάνεται η ελληνική, τουλάχιστον όχι όσο θα ήθελαν οι Έλληνες. Το ελληνικό κράτος δεν ενθουσιάζεται καθόλου με τις αμερικανοϊσραηλινές πρωτοβουλίες γύρω από τη Διώρυγα του Σουέζ. Το ελληνικό κράτος είναι μεταξύ των όσων έστησαν την επιχείρηση «Ασπίδες». Το ελληνικό κράτος προβάλλει την ισχύ του όπως όλα τα κράτη που κάνουν τέτοια πράγματα: παίρνει πρωτοβουλίες εντός της γενικής διακρατικής σύγκρουσης, ανιχνεύει τα όρια των δυνατοτήτων του και προσπαθεί να τα διευρύνει.

Οι δυνατότητες αποδεικνύονται κάπως περιορισμένες. Αλλά όχι όλες. Η πανθομολογούμενη αναγκαιότητα των αποστολών εκτός ελληνικής επικράτειας. Ο καμμός για τα πάθη των ενστόλων. Η στωική αποδοχή των εξοπλιστικών δαπανών την ώρα που η εργατική τάξη υφίσταται το μεγαλύτερο ξεζούμισμα των τελευταίων δεκαετιών. Ο έλεγχος του δημόσιου λόγου. Και βέβαια η γενική μούγκα σχετικά με τα συμφέροντα του ελληνικού κράτους, η οποία επιτυγχάνεται ακριβώς μέσω της εντατικής ενασχόλησης με τη «Μέση Ανατολή» από το σύνολο του ελληνικού πολιτικού προσωπικού. Όλα τούτα είναι δυνατότητες κοινωνικής φύσεως. Χτίζονται τώρα που μιλάμε. Δεν είναι καθόλου αμελητέες. Και όσο χτίζονται, τόσο θα χρησιμοποιούνται.

1. «Το Βήμα στη φρεγάτα Ύδρα – Οι στιγμές της εμπλοκής στην Ερυθρά Θάλασσα», *Το Βήμα*, 19/6/2024.

2. Πάρις Καρβουνόπουλος, «Αποστολή αυτοκτονίας για τη φρεγάτα ΥΔΡΑ στην Ερυθρά Θάλασσα; Ερωτήματα για την αποτελεσματικότητα του συστήματος anti-drones που τοποθετήθηκε άρον άρον στο πλοίο και για την εταιρεία που το προμήθευσε», *datajournalists.co.uk*, 12/4/2024.

3. «Σε ακρόαση από τον αρχηγό ΓΕΕΘΑ το πλήρωμα της φρεγάτας Ύδρα για τα όσα τραγελαφικά συνέβησαν στην Ερυθρά Θάλασσα», *ieidisis.gr*, 20/6/2024.

4. Κώστας Σαρκιάς, «Επιχείρηση Ασπίδες: Η φρεγάτα Ψαρά αποπλέει για τον κόλπο του Άντεν», *onalert.gr*, 19/6/2024.

5. «Το Βήμα στη φρεγάτα Ύδρα», ό. π., 19/6/24.

6. Το «αποστολή αυτοκτονίας» επαναλαμβάνεται στα σχετικά ρεπορτάζ ανεξαρτήτως πηγής, υποδηλώνοντας κοινούς συγγραφείς.

7. «Μέλη φρεγάτας Ύδρα: Επιστρέψαμε από την κόλαση», *ieidisis.gr*, 10/6/2024.

8. «Σε ακρόαση από τον Αρχηγό ΓΕΕΘΑ το πλήρωμα της φρεγάτας Ύδρα για τα όσα τραγελαφικά συνέβησαν στην Ερυθρά Θάλασσα», *ieidiseis.gr*, 20/6/2024.

9. «Ένα κράτος στην πρώτη γραμμή του πολέμου», *Antifa* #88, 12/2023.

10. «Όλοι με τους Παλαιστίνιους είμαστε!», *Antifa* #87, 11/2023· «Η Υεμένη, ο έλεγχος των ωκεανών και ο παγκόσμιος πόλεμος στη ζούλα», *Antifa* #90, 3/2024.

11. Βασίλης Νέδος, «Μπορέλ και Δένδιας μαζί στη φρεγάτα Ψαρά», *Καθημερινή*, 3/7/2024.

12. Β. Νέδος, «Μπορέλ και Δένδιας», ό. π., 3/7/2024.

13. Κ. Σαρκιάς, «Επιχείρηση Ασπίδες», ό. π., 19/6/2024.

14. «Αγνοείται ναυτεργάτης στο ελληνόκτητο πλοίο που χτύπησαν οι Χούθι», *Εφημερίδα των Συντακτών*, 13/6/2024.

15. Από μνήμης αναπαραγωγή της περιγραφής του συμβάντος στο κρατικό ραδιόφωνο.

16. «Οι Χούθι έπληξαν ελληνόκτητο πλοίο στην Ερυθρά Θάλασσα», *Εφημερίδα των Συντακτών*, 24/6/2024.